

SAFYRŲ PREKEIVIO PASLAPTIS

DINAH
JEFFERIES

Arbatos plantatoriaus žmona
bestselerio autorė

baltos lankos

Dinah Jefferies

Safyrų prekyvio paslaptis

romanas

Iš anglų kalbos vertė Inga Stančikaitė

baltos lankos

Ceilonas, 1935

Cinamono plantacija

Dėl smulkaus sudėjimo sunku nuspėti jo amžių, bet, sėdėdamas po nukarusiomis fikuso šakomis, kai saulės spinduliai, prasi-skverbę pro žvilgius lapus, šoka ant liesų jo galūnių, atrodo vie-nišas. Šis berniukas, greičiau miško kaukas nei vaikas iš kūno ir kraujo, yra iš tų vaikų, kurių ilgisi motinos rankos. Išsirinkęs akmenėlį, suraukia antakius, susikaupia ir sviedžia jį tolyn. Pa-tenkintas, kad nusviedė toliau nei prieš tai, jis atsistoja ir apeina nedidelę rododendrų įrėmintą proskyną, brūkščiodamas sanda-lais šakeles, po savęs palikdamas traškesį bei atplaišas.

Klauso, kaip plunksnas kedena ir medžiuose muistosi pe-lėdos, stebi, kaip medžio kamienu nuskuodžia dryžuota voverė, uodžia: citrinžolė, sudegusi žemė, cinamono aromatas ir aitrus vandenyno sūrumas, kurio beveik galėtum paragauti. Nuskabęs blyškų abrikoso žiedą, panyra nosimi į švelnų vaisinį kvapą. Šis bus mamai.

Stebi, kaip ryškiai raudonas laumžirgis skraidžioja nuo vieno lapo prie kito, ir pasigaili, kad neatsinešė vabzdžių knygos. Tokį iki šiol buvo matęs tik joje, šalia kitų laumžirgių, strėliukių ir drugelių. Jis žino, kad Ceilone, kurį mama vadina perlu, jų tūkstančiai.

Gaivus vėjelis glosto rankas, dilgčioja odą. Šis žvilgantis saulės nutviekstas miškas – geriausia vieta pasaulyje, ir berniukas nekantrauja pasivaikščioti su savo motina vakare, kai atvės.

Dieną karštis ją vargina, bet jis žino visas paunksmes – tikrai ras vėsią vietelę pasislėpti. Bet staiga vaikas persimaino, veidą ap-temdo liūdesio šešėlis. Nors jis nieko prieš pažaisti vienas, tačiau giliai viduje trokšta kažko daugiau ir, suglumintas užplūdusios kaltės, suvirpa.

Akimirka praeina.

Vaikštinėjant su mama, jį apglėbia jos kvapas, jis džiugiai vardija pamatytus paukščius, o ji juokiasi, dėdamasi nustebusi, kad jis tiek daug pažįsta. Jo motina per mažai juokiasi, pamano jis, nors nieko keisto, atsižvelgiant į aplinkybes. Šią frazę nuolat girdi: „atsižvelgiant į mūsų aplinkybes“, tai tikriausiai nėra gera mintis. Arba: „atsižvelgiant į mūsų aplinkybes“, geriau nereikia.

Jis užkopė beveik į pačią kalvos viršūnę, tai – jo mėgstamiausia atvira vieta. Nuo čia matyti mylių mylios, o prisimerkus beveik gali pajusti vandenyną. Jis įsivaizduoja, kaip vėsios bangos dūžta ant įkaitusios odos, mato save iš visų jėgų skuodžiantį paplūdimiu, vėjui kedenant ilgus plaukus, įsivaizduoja žvejus vakarėjant, dar prieš dangui nuraustant ir vandeniui nusidažant alyvine spalva.

Išgirdęs šnaresį medžiuose, krūpteli ir įsitempęs suklūsta. Tikriausiai makaka, pamano, o gal vienas tų langūrų su ilgiausiomis uodegomis. Mama sako, kad nevalia mėginti susidraugauti ar maitinti makakų. Jei maitinsi, jos palaikys tave pavaldiniu. Tai reikš, kad esi žemesnis už jas. Pa-val-di-nys. Būtų ne kas. Juk niekas nenori būti mažiau svarbus, tiesa?

Ceilonas, 1935 gruodžio 23

300 metų įtvirtintas miestas Galė

Dieną buvo tvanku, beveik trisdešimt laipsnių, ir net dabar, septintą vakaro, laikėsi bent dvidešimt keturi. Įžambiai sukirpta sidabrinio satino Luizos Riv suknelė buvo siūta Kolombe, nukopijavus nuo kitos, jos pamatytos amerikietiškae „Vogue“. Ją pasiekęs žurnalas jau buvo mėnesių mėnesiais pasenęs, bet ką darysi. Gālės siuvėjai, nors ir patikimi, nebuvo šiuolaikiški, visi jų drabužiai išeidavo šiek tiek sinhališki, bet štai Kolombe siuvėjai galėjo nukopijuoti bet ką. Metro šešiasdešimties ūgio moteriai elegantiškai plazdanti suknelė labai tiko ir tikrai skyrėsi nuo lininių marškinių ir patogių kelnių, kurias paprastai vilkėdavo važinėdama dviračiu.

Iš nugaros priėjęs Eliotas apšivijo ją rankomis.

– Patenkinta? – sukuždėjo jai į ausį ir pirštais perbraukė plaukus.

– Ei, aš tiek šukavausi!

Nepaklusnias šviesias garbanas buvo sutvarkiusi švelniomis bangomis ir šone susegusi safyro imitacijos segtuku.

– Ar tau viskas gerai? – paklausė Eliotas, žvelgdamas rimtu ir susirūpinusiu žvilgsniu.

Ji paėmė jį už rankos.

– Man viskas gerai, nors prieš tai galvojau apie Džuliją.

– Tikrai?

Ji linktelėjo.

– Man viskas gerai.

– Puiku. Laukia nuostabios Kalėdos, o tu atrodai kerinčiai. – Jis pasisuko eiti. – Jei tikrai gerai jautiesi... Eisiu patikrinti vyno.

– Antrą Kalėdų dieną vis dar ketini buriuoti?

– Manau, taip. Tik kelias valandas. Neprieštarauji? Džeremis turi naujutėlę valtį, be to, išmėginsime naujovišką liemenę. Ją pagamino vietinis pagal iš Anglijos atsiųstus planus. Atseit tobulai tinka lenktynėms.

Jis palietė ją praeidamas. Ji, užuodusi kedrų kvapo odekoloną ant jo odos, nusišypsojo ir veidrodyje nužvelgė tolstančią nugarą. Net ir po dvylikos santuokos metų vis dar laikė ją išties gražiu vyru: trumpi rudi garbanoti plaukai, gyvos žalios akys ir aplinkinius traukiantis žavesys. Jam niekada nereikėjo per daug stengtis. Draugystes užmegzdavo greitai ir lengvai, kur benueitų, jį visada supo šurmulyš. Ji taip pat turėjo draugų, nors užtrukdavo ilgiau susipažindama, be to, nepasižymėjo Elioto tiesumu. Jai ypač patikdavo gilintis į asmenybes, aiškintis, kas ir kaip žmonės veikia, o draugus paprastai susirasdavo visam gyvenimui.

Persisvėrusi per viršutinio aukšto langą, išžiūrėjo į mėlyną dangų bei spindinčią turkio spalvos jūrą, apsupusią Galę. Dabartis sumirgėjo, užplūdo prisiminimai apie tai, kaip ji išrinko vardą savo dukrai Džulijai. Vieną neįkainojamą valandą stovėjo lygiai toje pat vietoje, laikė ją glėbyje, kol akys paplūdo ašaromis. Kada ji mirė? Gimdama ar dar prieš tai? Gimti be gyvybės. Ką tai reiškia? Šie klausimai vis dar nedavė jai ramybės. Po vienos dienos Džulija būtų buvusi pakrikštyta anglikonų Visų Šventųjų bažnyčioje – ten pat, kur juodu su Eliotu susituokė, kur buvo pakrikštyta ir ji pati.

Net ir praėjus daugiau kaip dvejiems metams, ją tebevaldė praeitis; apimta kaltės ji mąstė, ką dar galėjo padaryti arba ko

nepadaryti. Užsimerkusi, įsivaizdavo svaigią saulėje skendinčią dieną. Džulija žaidžia paplūdimoje su šunimis, Tomiu, Baunseriu ir Zipu – vados jaunėliu, – visi voliojasi žvilgančiame smėlyje, drėgni nuo jūros, dvelkiantys druska, o jos mažoji mergaitė džiugiai kvatojasi. Įsivaizdavo, kaip ji renka kriaukles, bėga, skudžia, per skubėjimą klumpa už savo kojų, nekantrauja parodyti neįkainojamą savo grobį, apie kurį vos po kelių akimirkų pamirš. O tada – ak, kaip visa tai tikra – įsivaizdavo, kaip išmaudžiusi laiko glėbyje savo dukterį, plaukuose uodžia kūdikių šampūno aromato pėdsakus – obuolius ir mėtą.

Ji staigiai įkvėpė ir, leisdama svajonėms atsitraukti, grįžo į realybę.

Beliko pasirūpinti, kad visi darbuotojai būtų savo vietose, o gėlės nepradėtų vysti. Ji išėjo į verandą, paėmė degtuką su degtuvu ir uždegė aliejinius žibintus bei citrinžolės žvakes uodams atbaidyti. Pasistiebusi dirstelėjo į šviestuvą, kuriame lizdą buvo susisukęs raudonsturplis bulbiulis ir patikrino, ar viduje tikrai nėra lemputės. Išgirdo, kaip čirpia ją stebintys paukščiai tėvai.

– Viskas gerai, maži, – sukuždėjo ji. – Lemputės nedėsim, kol tavo vaikučiai neišskris.

Verandą supo sodas, vėjas nešiojo rausvus kinrožės žiedlapius, buvo gera čia sėdėti ir klausyti aušros choro, kai viskas aplink švytėjo ankstyvam rytui brėkstant.

Sugrįžusi į svetainę, nužvelgė medines didelio aštuonioliktosios amžiaus kolonijinio stiliaus namo sijas, ant kurių paslėpti šviestuvai metė auksinį spindesį. Kambarį buvo nudažiusi oranžine spalva, durų rėmus – turkio: daugelį tai stebino, mat buvo pratę prie įprastų kreminės spalvos sienų, tačiau jai patiko ryškumas. Orą vėdino du tamsaus medžio ventiliatoriai lubose, o vazoninė palmė kampe metė šešėlinius raštus ant aukštos sienos. Gramofone sukosi „Matau tik tave“.

Pirmajame jų namo aukšte buvo virtuvė, ne visą dieną dirbančios tarnaitės kambarys, pagrindinės gyvenamosios erdvės ir darbo kabinetai. Svečių miegamieji ir du vonios kambariai įrengti antrame aukšte, kaip ir Luizos siuvimo kambarys. Viršutiniame aukšte buvo jos ir Elioto miegamasis, privatus vonios kambarys ir erdvi asmeninė svetainė – saulės nutvieksta erdvė, iš kurios atsivėrė stogo terasa. Kitas pastatas sodo gale buvo skirtas patarnautojų kambariams, nors kai kurie jų gyveno pačioje Galėje.

Vėliau, renkantis paskutiniams svečiams, Luiza ir Eliotas drauge stovėjo prie pagrindinio įėjimo ir juos sveikino. Ji pakėlė akis į langą lubose, pro kurį dieną tvisko begalė saulės spindulių. Nors langai priekinėje namo sienoje buvo užverti dėl vabzdžių, langinės atlapotos plačiai. Ji vylėsi, kad lauke plazdenanti šviesa suteiks jaukios šilumos. Troško, kad ši nuostabų švytinti vakarą visi svečiai būtų laimingi, jos gyslose tvinkčiojo susijaudinimas.

Pasirodė vienas iš Elioto draugų. Džeremis Paikas, praktusio kaučiuko plantatoriaus sūnus, Eliotą pažinojo dar Kolombe. Gerai apsirengęs vyras tvarkingais ūsais dažnai apsistodavo keilioms dienoms šeimos rezidencijoje Galėje, juodu su Eliotu mėgdavo drauge buriuoti, nors Luiza deramai jo nepažinojo. Tokius kaip jis vadindavo vyriškais vyrais. Po jo atėjusi pusamžė pora, jos tėvo draugai, puolė guostis dusinančiu karščiu, o už jų ji pastebėjo iš „Daimler“ automobilio lipančią arbatos plantatorių porą.

– Puiku, – ištarė Eliotas. – Atvyko Huperiai.

Luisa stebėjo, kaip liekna tamsiaplaukė moteris violetine suknele su aukštu vyru lėtai eina prie durų. Moteris buvo labai graži, plaukai kritę natūraliomis garbanomis, akys tobulai derėjo prie suknelės spalvos. Ji nešėsi nėriniuotame šalyje suvystytą kūdikį. Netikėtai kluptelėjo, bet iš paskosėjusi pagyvenusi auklytė

ištiesusi ranką ją sulaikė. Vyras apglėbė jauną moterį per pečius, ir Luiza susimąstė, koks jis atrodo globėjiškas.

Eliotas plačiai šypsodamasis žingtelėjo į priekį pasisveikinti.

– Lorensai ir Gvendolina, kaip miela, kad atvykote.

Luiza ištiesė ranką vyrui, jo žmona perdavė kūdikį auklytei ir priėjusi pakštelėjo Luizai į skruostą.

– Džiaugiuosi vėl tave matydama, – tarė ji.

Luiza nusišypsojo.

– Prieš kiek mėnesių bebuvome susitikusios Kolombel!

– Taip, gėrėme arbatą viešbutyje „Galle Face“? Buvo nuostabu žvelgti į vandenyną ir tolumoje įsivaizduoti pačią Galę. O štai mes ir čia.

– Tada dar neturėjai kūdikio.

Gven papurtė galvą.

– Dievulėliau, tikrai. Išties praėjo pernelyg daug laiko.

– Na, labai džiaugiuosi, kad atvykote. Kaip tau Galė?

– Labai patinka. Kartą esu čia buvusi, kai tik atvykau į Ceiloną, prieš daugybę metų. Miestas atrodo mieguistas, nekantrauju patyrinėti jį rytoj ryte.

– Ar leisi man tave pavedžioti?

Gven linktelėjo.

– Jei tik turėsi laiko.

– Marias, o ir miestą pažįstu kaip savo pirštus.

– Gyveni čia visą gyvenimą?

– Išskyrus tuos metus, kai mokiausi internatinėje mokykloje Anglijoje. Daugybę laiko praleidau važinėdama dviračiu. Kaip tikriausiai pastebėjai, esame kyšulyje, iš trijų pusių mus supa pylimai, tad čia labai saugu.

– Mielai viską apžiūrėčiau atidžiau.

– Vadinasi, sutarta. Tikriausiai apsistojote mieste, viešbutyje „New Oriental“?

Gven linktelėjo.

– Užsukiu pas tave. Aštuntą? Kuo anksčiau, tuo geriau, kol ne taip karšta ir tvanku.

– Puiku. Mums tai – trumpos atostogos. Iš Anglijos pas mane atvyko mama, ji prižiūri mūsų sūnų Hju, bet spėsime grįžti iki Kūčių. – Ji nusišypsojo vyrui, šis prabilo, bet Eliotas tuoj jį nutraukė.

– Lorensai, gal stiklą gero viskio, ką manai?

Lorensas sutikdamas linktelėjo, Eliotas patapšnojo jam per nugarą.

– Paliksime jus, moteris, pasikalbėti, – jis mirktelėjo Loren-
sui ir paskubomis palytėjo Luizos ranką. – Ar gerai?

Ji žvilgtelėjo taip, kad niekas kitas nepastebėtų, vildamasi, kad jis negers per daug. Bet ne, lošimai ir girtuokliavimas jau tikrai praeityje. Moteris pasisukusi nusišypsojo Gven.

– Kuo vardu kūdikis? – paklausė.

– Alisa. Šiandien jai šešios savaitės, dar per maža, kad palikčiau. – Ji apsidairė.

– Eikš, parodysiu, kuriame kambaryje galėsi migdyti Alisą.

Kol Gven migdė kūdikį, Luiza klaidžiojo po namus. Bendraudama su svečiais, uodė ore citrinų ir šviežių žiedų aromatą, sklindantį iš sodo nuo indinių miletijų. Jų šakų buvo pamerkusi ir namuose į dideles vazas ant grindų. Jai ypač patiko šiais metais anksti pražydusios blyškiai violetinės gėlytės.

Tarp pakviestų savo tėvo ir jos pačios draugų didžioji dalis buvo prekeiviai iš įtvirtinto Galės miesto. Keli jų, vilkėdami geriausiais savo drabužiais, dabar būriavosi verandoje aplink citrinžolės žvakes. Koridoriuje aidėjo juokas. Smagu, kad Galėje bent dalis britų bendravo su musulmonais, budistais, biurgeriais

ir induistais. Tai – tikras kultūrų ir religijų katilas. Apstu čia ir kitų mielų dalykų, tokių kaip žavingas tiesių ir siaurų gatvelių labirintas, kuriame ji pažinojo kiekvieną praeivį, šviežio imbiero bei mėtų arbatos kvapas skaidrų rytą ir daugybė ožkų ir driežų. Ji mielai viską aprodys Gven.

Arbatos kraštas gerokai nutolęs nuo Galės, tad tai, kad Hupersai sukorė šitokį kelią, buvo maloni staigmena. Galėje Luiza jau visus pažinojo, tad Gven pasirodymas žadėjo naujų atradimų. Bus smagu. Jos jau buvo kelis kartus susitikusios ir Luizai Gven patiko nuo pat pradžių.

Nusigrįžusi ji pamatė savo tėvą – aukštą, liekną, akiniuotą našlį vešliais antakiais, šiek tiek nirtų, kol jo nepažįsti. Tai tik dar sykį patvirtino jos tiesą, nes sunku rasti nuoširdesnį vyrą už Džonataną Hardį. Jis visą laiką kovojo už lygybę, su savo darbuotojais elgėsi nepriekaištingai, nors tokios novatoriškos jo pažiūros ne visada tiko tiems, kurių rankose buvo valdžia.

Jis priėjo, plačiai išskėtęs rankas.

– Mieloji! Viską suorganizavai puikiai kaip visada.

Juodu apsikabino, o ji nusišypsojo.

– Nuolat taip sakai.

– Ir nuolat kartoju, kad mama tavimi didžiutuosi.

Jie susižvalgė. Jo žmona mirė, kai Luizai tebuvo septyneri, ir nors mamos ji beveik neprisiminė, žinojo, kad tėvas niekada jos nepamirš. Luizos rusvos akys buvo nutaškytos tokiais pat aukso lašeliais kaip motinos – jis dažnai užsimindavo apie jūdviejų panašumą. Tėvas taip ir nevedė antrą kartą, tad Luizą augino auklytė, suteikusi jai daugiau laisvės, nei būtų leidusi motina. Luiza nuo pat ankstyvo amžiaus važinėjo dviračiu ir mėgavosi paprastu gyvenimu. Apvažiuoti visą senąją įtvirtintą miestą ilgai netrukdavo, tad ji tai darė kasdien, sustodama paplepėti su pakeliui sutiktais žmonėmis.

- Eime vidun? – paklausė tėvas.
- Tu eik. Aš tik pranešiu Ašanui, kad laikas nešti maistą.
- Leisk man.
- Nesijaudink. – Ji spustelėjo tėvo ranką. – Pasimėgau vakaru, tėt.

Eidama per ankštą galinį koridorių į virtuvę, ji praėjo pro atdaras Elioto kabineto duris ir stabtelėjo, pamačiusi viduje lyg ir pažįstamą vyrą. Tamsiaplaukis biurgeris – tiek buvo akivaizdu – netvarkingais antakiais ir bejausmiu veidu, vienas iš Galų atradusių portugalų palikuonių. Keista, kad Eliotas neminėjo pakvietęs jį į vakarėlį. Ji žingtelėjo pirmyn, ketindama prisistatyti. Pastebėjęs ją, Eliotas susiraukė. kažkas susierzinusiam jo veide ją sutrikdė, bet, jai nespėjus prabilti, akies kamputyje kažkas šmėkstelėjo ir ji pastebėjo beždžionę violetiniu veidu smunkant į virtuvę. Reikės tučtuojau griežtai sudrausminti darbuotojus – kai kurie langai ir durys turėtų visą laiką būti užrakinti. Beždžionės protingos: įleisi jas į bažnyčią – užlips ant altoriaus. Ji vengė prisiminti, kad tėvas kadaise tą patį sakė apie Eliotą.